

ה מ ג ל ה / מאת מרדכי מניב

על אברהם שלונסקי דובר ועוד דובר רבות, לא בלבד בהזמנות זו של חג — חג אסיף וכנסו כי מאז ומתמיד, מאז הופעתו העוזה בשמי הספרות העברית הארצישראלית, אשר רק מפי השמועה ידענו עליה או כה דים קלושים הגיעה לאוזנינו — כי ילדים היינו: מי מאתנו, מדור זה של סופרים ומשוררים צעירים, זה עתה רק נולדו; מי מאתנו, עודו תי גוק דבית רבן; ומי מאתנו, אם כי עוד ראוי היה לו להיות גם הוא חינוך דבית רבן ולא זכה לכך, היה משרך רגליו התינוקותיות יחסניות בשבילים של יגע — מאז, דובר רבות על הפרעון, של או ושל היום, אברהם שלונסקי, בעקבות דיבוריו, שלו הוא עצמו, על שבירת כלים וצור-צורות חדשות בבית השיר, בצליל חרוז ובצלול לשון, לשון חדישה — שאמנם מסדה ישן, ישן, טבוע בחומש ובנביאים, במשנה ובמדרשים — אך חדישווה צמודה היי טב לרקע התקופה שרגלינו אנו דור כות בה, רקע חידוש והתחדשות של עם מאז שלהי המאה הקודמת ועד ימינו אלה.

אכן, דובר רבות ודיברו רבים באיש — לזכות ולגנות, לחיוב ולשלילה, וכי כה ידובר עוד רבות באיש גם בנה וגם בבא — וגם כן עיי רבים, ברם, זומה, שכל כמה שהרבו וירבו עוד לדבר אנשי הדברים — היחס שבין החיוב והשלילה ברבים ילך ויגדל ויתרחב לזכות, החיוב, כי אין עצה גם שומרי החומות — אלה חומות ההתנגדות לדרכו של שלונסקי, חומות הכפירה בעליונותו — גם שומרי-חור מות עקשנים אלו, בסופו של דבר יצטרכו ויחויבו להכיר באמת-דרכו בספרות העברית הישראלית ובכליו-נותה.

ברם, אפשר בדברי עז כאן נכנסתי לתחום לא לי, שכן תחום שתחמתי לדברי הערב הוא צנע יותר, כל כך למה? כי תחום זה גוגע רק בגון אחד מרבי-גוניות אישיותו של שלונסקי, שכן אם גקסתי לשון ריבוי בדברים

ודובריהם באיש האחד, אברהם שלונסקי, הרי טבעי והכרחי שכן יהיה משום זו רבי-גוניותו, לפי שאין המדובר כאן ברבי-גוניות שיש בה משום "מעט מה ומעט מזה", אלא המדובר הוא ברבי-גוניות שהיא בחינת "הסוף ביה והסוף ביה, דכולה (מלשון כיול ושלמות) בו, באיש.

צאו וראו היקף של רבי-גוניות זו המתגלמת באישיות אחת: אמרתם אבי רהם שלונסקי — אמרתם שירה, אמרתי תם לשון, אמרתם עריכה, אמרתם תרי גוף, אמרתם גילוי ואיך זיל גמור, ולא זאת בלבד, אלא משאמרתם כל זה עליכם להוסיף עוד מלת-לחאי גוספת לכל האמור — יוצרי, לאמור: משר רייצורי, לשונאייצור, מתרגם-יוצר ומי גלה יוצר, כי בכל גזונים אלו אשר בשדה הרוח, לא היה ענינו של אברי הם עיסוק, אלא יצירה, ומשום כך גקסתי לשון ריבוי בדוברי הדברים, כי ריבוי מותנה בריבוי — ריבוי הרוב רים בריבוי הגזונים של האישיות.

והנה, כאמור, נטלתי רשות לעצמי להיות אחד מבין רבים המדובר בתחום אחד, אף שגם בתחום זה, לא להקיף אלא לנגוע בלבד בתחומי. הנה כי כן, בחרתי לי לדבר באברהם המגלה, וכאן אשיח על גילוי אחד של אברי הם — ואשיח כדרכי, שהיא זרך קרובה לי, כלומר, לא לשון גאים, אלא לשון סיפור-מעשה.

ובכן מעשה בשתי פגישות שהיו לי ברדכי הספרותית עם חתן-הנשף דגן, רבי אברהם שלונסקי.

פגישה ראשונה נפגשתי עמו לפני כשמונה-עשרה שנה, הייתי אז מין יצור משונה, לא עליכם; כלומר, בגי לוי, בעל-זרעות שרירותיות ביותר, כמי עט, כאלה של בריון — ומשום כך סוחר בבטן, אוניות שעגנו בגמלה הצ' עיר, בן המתצית השנה, של תל-אביב — ובסתרי, בסתר, מושך בעט, ודוחקו בבתי-השיר; האוהה משונה, אבל עזה, היתה בי, דחוקא למין הרך והיפה של הספרות, לריבוע טורים, למלים מחורזות וכל ביוצא בכך, ובכן, משהי

ייתי נתקף בתאוה ממין זו, הייתי טרם מל אצבעותי הגסות לזה הכלי הרך, המעודן, שכל עצמו, הוא עצמו שיר — משמוע, לעט — ומסייסי מסייט בו להנאתי, אבל, כל כמה שחרדתי להצי גיע תאוותי — ועמה גם הנאתי — מעין זרים, הנה ביום אחד בצבצה ועלתה בי האוהה חנשה, תוספת על תאוותי הישנה, להראות טיוס לאדם ברסמכא, וכאן עלי להוסיף עוד פרט אחד, לאמיתו של דבר, אם כי בארץ הם ימים בן-כרך הייתי, הרי בסופו של דבר אך בן מושבה אני מעיקרי, לפרט זה נודעת תשיבות בסיפור-מעשה זה באשר במושבותי חי משורר אחרי עזרא זוסמן, שידיוות שביינו נתקשרה עוד מקומת דוא גם בלא כל קשר לטיוסי, אבל, מובן שהוא גם ידע והכיר בסודי ואף לא במעט ער דד אותי, אלא כבר נאמר: אין זביא בעירו סברתי: עזרא? — הרי הוא ידדי! ולא עוד אלא באור ימים גרנו במרוחק זה מזה — הוא במושבה ואי גי בעיר.

בקיצור, מה אומר ומה אספר? יום אחד זיהה לי מאן דהוא את אברהם שלונסקי, אשר באותם ימים מדי שובי בשעות היום מעבודתי בגמל הייתי רר אה אותו, מבלי שאדע מי הוא, כשהוא יושב ליד שולחן בבית קפה "אררט"; לעולם, בסיו נעוצה סיגריה; לעולם במצח מתולס כשראשו שוחח על לוח השח; ולעולם, אצבעותי אוחזות דאש אחד של כלי השח בטרם יסיעו, באותם ימים בלוריתו היתה עוד שחורה כעור רב ושערו מכסה רוב קרקפתו.

כרם, אדלג על עיטורים מורגלים של סיפור-מעשה ואגיע בדרך של קיצור אל התכלית.

קיצורו של דבר, יום אחד גתיצבתי בסניו במלוא קומתי ועילגתי כנגדו בלשוני לאמור: "שירים יש בתיקי, כלר-מר — הוספתי לגמגם — אני מחבר שירים, שמא יואיל ככוזו לשים עין בהם?" והוא בתמידה כלשהי על פניו, זרק בי מבט מלמטה למעלה וחוזר חלילה, ואחר פלט בדיבור גמרץ:

"הה... שירים? שירים? טוב איסוא! סול מחברותיך עמך ובוא אלי ביום זה וזה, בשעה זו וזו למערכת הארץ".

אך כילה דבריו אלה, ואני, מרוצה על שלא הרגני בהבל-פיו, פיזרתי דג לי ורצתי ממנו, והלאה כל עוד נפשי בי, אף-על-פי-כך, למועד שקבע לי באי תי אצלו ועמי מחברותי עטופות בנייר ונתונות בבית-שתי.

אותה שעה שנכנסתי אצלו, שעת ער-בית היתה ונראית דחוקה לו לאברהם, שכן, רק בקושי רב הבחנתי בקצה קרקפתו שהציץ אלי מעבר הר של נירות, ואילו כל-כולו של ראשו היה כפוי ומשוקע באותו הר עצמו, ומי שאר חלקי גופו נראו לי רק אצבעות תיו האוחזות בקולמוס ועושות בו בקולמוס, כמין מקור גברני עלי-גבי הנניר — גבירה פה גבירה שם וחור זד חלילה בנדידות מסחררת.

למלמתי בשפתיים רועות "שלום" ולא יספתי.

הו! — הבחנתי כברק פרצופך שהבזיק אלי הרף עין ומיד חזר לקר מותו וכה בשעה פלט גמרצות: — "אתה מה? שבו!"

ישבתי.

"הן? — הוסיף ולא עוד, נתתי.

נטל ואמר:

"בשבוע הבא ביום זה, בשעה זו ובמקום זה, חזור אלי ואומר לך דבר".

כך, אמירה קצרה, משונסת ונמרצה שאין להוסיף ולשאול אחריה ולא כלום.

ובכן, איסוא, בשבוע הבא, ביום בש-עה ובמקום שיעד לי אברהם חזרתי, ושוב אותה יראה מפני הוד מעלת המשורר, ושוב אותו נוסח דיבור משוני נס:

"יודע אתה — אמר לי לאחר שזימן אותי, על פי דרכי, לישיבה — כל אדם הוא משורר, אלא יש משורר אילם ויש משורר מבטא, אתה, הריהט הפעם דיבורו ביתירות שיך לסוג הראשון. הרי שלך לפניך" — סיים בהושיטו לי את מחברות שירי.

אף-על-פי-כן, משהבחין בכרכומת שזרחה בפני, ריכך קולו והוסיף: "אומר לך ידידי את האמת, חלוק עם חברים על עסקי שירה, אחה כלך לך, אצל בני מצותי, מוכסחני שהם ימצו או ענין באלה שיריך".

וכך נסתיימה פגישה ראשונה.

אשר לפגישה השניה אספר הפעם בקצרה, לימים, כאשר פסקתי לדבר שיר והתחלתי לדבר בשפתי היום, שהיא שפת הסיפור, שחתי בעצמו של ידידי החותיק, שוב ע. ז. והלכתי, לא בלי חששות כבדים, אצל אברהם לפגישה שניה, והנה, הפה שאסר הוא הפה שהתיר, בפעם הזאת גיעוע וטלטל ידי ארוכות ובתוך כך היה אומר לי בחום ובהתלהבות: "הן! הן!" — הן, בהא רבתי של הידיעה; הוא גילה אותי וגם הוציאני לרשות הרבים.

עתה, לאחר סיפור-המעשה על אבי רהם המגלה אוכיר מה שאמרת בראי שית דברי: אברהם, "מגלה-יוצר", ול"זאת עוד כמה מלים בדרך של משלו: ההבדל בין מגלה-סתם למגלה-יוצר למה הוא דומה? משל לשני בני-אדם, שהאחד מהם בכף-יד שלו גרף שכבת עפר ומצא מתחתה מרגלית, ואילו חברו מצא אבן, נראית פשוטה ורגי לה, מה עשה? גירד מאותה אבן את השכבה העליונה והיח הולך ומלטש וחוזר ומלטש ללא רפות וללא הרפות, עד שלסוף העלתה אותה אבן זהורית ונתגלת אבן יקרה. הנה כי כן זה הוא ההבדל בין מגלה סתם למגלה יוצר, מסוג זה האחרון, יחיד דורו הוא רבי ומורי אברהם שלונסקי.

כי על כן יאה ונאה לו התואר: — מגלה-יוצר של הספרות העברית הצעיר, זה בת דורי.

הבה איסוא ואסיים בברכה לבעל החג, חתן-הנשף זה:

אברהם, אברהם, יהי רצון שמרבות הימים יהיו מגולין כמותך — הולכים בדרך עצמם, ויתברכו בך ואתה תתברך בהם.